

Nå fler läsare med bättre disposition

De allra flesta skribenter strävar förmodligen efter att deras texter ska bli lästa och förstådda. Merparten skriver väl också under på att en välplanerad text med klar och överskådlig struktur är en förutsättning för lyckad kommunikation med läsaren.

Ändå finns det gott om betänkanden där dispositionen snarare försvårar än underlättar för läsaren att förstå innehållet och att hitta det som han eller hon söker efter. Många dispositioner är helt enkelt inte läsvänliga.

Nyligen publicerades rapporten *Kvalitet i utredningsväsendet – utveckling och tillämpning av en modell för att bedöma kvaliteten på kommittéarbeten*. I rapporten undersökte Kim Forss och Marie Uhrwing kvaliteten i 20 betänkanden som blev färdiga under 2001. Forss och Uhrwing fann bland annat att bara 45 procent av de undersökta SOU:erna disponerades på ett sätt som lätt ger läsaren en översikt över analys och förslag. De fann även att 19 av 20 betänkanden var skrivna för att läsas från pärm till pärm, något som knappast överensstämmer med verklighetens användning av SOU:er.

Vad vill läsarna veta?

När man ska disponera huvudtexten i ett betänkande är det lämpligt att ställa sig frågan: Vad vill läsarna veta? Oftast ska ju betänkanden fungera som underlag för beslut och då finns det många som sitter och väntar på att få veta vad utredningen kommit fram till. Även om läsarna har olika behov är rimligen de flesta mer intresserade av förslagen i det nya betänkandet än vad andra utredningar dragit för slutsatser under årens lopp.

Det är också lämpligt att fundera över vad läsarna *inte* vill veta. Många betänkanden tyngs i dag av fakta som är av mindre betydelse för andra än dem som deltagit i utredningen.

Många väljer tyvärr också att återge sitt eget utredningsarbete från början till slut utan att sovra särskilt mycket i materialet, och åsidosätter på så sätt läsarens krav på effektiv prosa. En sådan disposition är bara motiverad om läsarna i första hand måste känna till arbetsgången eller kontrollera metoden.

Vad får förslagen för konsekvenser?

När läsarna vet vilka förslag utredningen lämnat är de förmodligen också intresserade av de följder förslagen kommer att få. Hur höga blir kostnaderna? Hur ska förslagen genomföras? Och när och av vem? Är fördelarna så stora att de motiverar kostnaderna?

Vilka alternativ finns?

När läsarna känner till konsekvenserna kan det vara lämpligt att ta upp alternativen till förslagen. På samma gång kan man

ta upp dagens situation på området. Efter detta vill läsarna kanske veta hur kommittén kommit fram till sin lösning, vilka metoder som använts och liknande.

Mindre viktigt bakgrundsmaterial kan med fördel placeras i slutet av betänkandet eller som en bilaga. Det är också möjligt att dela upp ett betänkande i två volymer: en med förslagen och deras konsekvenser och en med bakgrundsfakta, statistik etc.

Disposition för resultatriktade betänkanden

Den som skriver ett betänkande som kommer att innehålla en rad förslag kan alltså välja att redovisa ett förslag i taget enligt den här modellen:

1. Förslag (resultat eller lösning)
2. Konsekvenser
3. Alternativ till förslaget
4. Metod
5. Bakgrund

Disposition för kartläggning

Men alla kommittéers uppdrag är inte att komma med förslag. Ibland ska arbetet resultera i en kartläggning av ett område. Då kan man till exempel välja att disponera huvudtexten så här:

1. Vad man kartlagt.
2. Vad man fann, alltså det huvudsakliga resultatet av kartläggningen.
3. En redovisning av det kartlagda, område för område.

Boktips för den intresserade

Det finns naturligtvis flera olika sätt att disponera en betänkandetext. Vissa ämnen kan till exempel presenteras i form av förutsättningslösa problemanalyser där olika alternativ vägs mot varandra innan kommitténs slutsats presenteras.

För dig som vill läsa mer finns det flera böcker som kan ge inspiration. I *Kommittéhandboken*s tionde kapitel kan du få många matnyttiga tips. Ytterligare tips finns i boken *Att skriva bättre i jobbet* (Ehrenberg-Sundin, Lundin, Wedin, Westman). Du som är intresserad av disposition i största allmänhet kan till exempel läsa Siw Strömqvists *Skrivboken*.

Eva Häggmark
Kommittéernas språkexpert